

INTERVIURI

De vorbă cu Gabriel Almași

Andra Apostu

Gabriel Almași este un tânăr compozitor energic și conectat, cu multă curiozitate artistică și dragoste pentru artă. Îi place să experimenteze, urmărește cu mare interes inovațiile în muzică dar, așa cum afirmă chiar el, nu este deocamdată desprins total de o oarecare tradiție. A avut șansa de a avea în față compozitori și profesori renumiți ai școlii componistice românești și, la rândul său, acum transmite mai departe „darurile” primite, studenților facultății de muzică din Timișoara.

A.A.: Gabriel, ai absolvit Pedagogie muzicală la Timișoara și ai ales să mergi la București pentru a studia compoziția. Ai făcut această schimbare pentru a studia cu cineva anume? Ce te-a atras înspre capitală? Și, mai ales, care a fost drumul tău spre a compune?

G.A.: Am fost admis la Facultatea de muzică din Timișoara în anul 1996 după un an intens de pregătire teoretică. Datorită faptului că am absolvit un liceu cu profil real am simțit mult timp un decalaj față de colegii mei absolvenți de liceu de muzică. De pe atunci aveam mici compoziții, majoritatea pentru chitară clasică. În anul IV am început cursurile de orchestrație cu Remus Georescu și pot spune fără puțință de tăgadă că aceste cursuri mi-au schimbat traiectoria și mi-au trezit interesul pentru tot ceea ce înseamnă muzica elaborată. La cererea noastră și din bunăvoința conducerii de atunci s-a înființat un modul de compoziție la care s-au înscris foarte mulți studenți, însă până la urmă am rămas doar doi, Gabi Malăncioiu și eu. La scurt timp cursurile s-au mutat acasă la Remus Georgescu și s-au transformat în ore lungi de analiză și audii întrerupte din când în când de gustările oferite de doamna Clara Georgescu. Am devenit de atunci cumva parte a familiei Georgescu. Aici am auzit pentru prima oară de compozitori români precum Ștefan Niculescu, Aurel Stroe, Octavian Nemescu, Doina Rotaru, Dan Dediu. După ce am absolvit cei 5 ani de facultate la Timișoara am decis să dau admitere la Universitatea Națională de Muzică din București unde am fost admis la compoziție clasică. La București am studiat compoziția cu Dan Dediu, pe care-l apreciez foarte mult și căruia îi sunt foarte recunoscător pentru tot ceea ce mi-a oferit. Întâmplarea face ca tu și cu mine să fi fost colegi de an și că alături de tine să am parte de un anturaj de oameni foarte speciali cum ar fi: Cătălin Ștefănescu, Sorin Georgescu, Mihai Măniceanu, Cristian Lolea, Diana Rotaru, Sabina Ulubeanu, Constantin Grajdean, Alexandru Solonaru, Pedro Negrescu, Petre Teodorescu. Primii ani au fost foarte efervescenti, dar pe la sfârșitul facultății a urmat o perioadă de confuzie, probabil datorită cantității uriașe de informație. Am avut nevoie de o pauză de 2 ani de procesare, adică 2 ani nu am mai scris nimic.

A.A.: Teza ta de doctorat s-a intitulat "O teorie a instrumentelor electronice". La momentul acela a fost, cu siguranță, cel mai important subiect al cercetărilor și preocupărilor tale artistice. Ai o afinitate pentru muzica electronică? Care e poziția ta vis-a-vis de acest gen?

G.A.: Mereu am fost fascinat de tehnologie. Trăim vremuri în care telefonul mobil sau telefonino cum îi spunea Ștefan Niculescu, a devenit o prelungire a corpului, e parte din noi, nu putem nega acest lucru. Evoluția tehnologică e ca un bulgăre care pare de neoprit. Îmi amintesc că prima oară am văzut telefonul mobil în filmele Sf, la fel și GPS-ul. Iar acum am în buzunar un telefon inteligent, care îmi pune în ordine fișierele și realizează câte un filmuleț cu pozele pe care le-am făcut în ultima lună, după care alege și o muzică dintr-un repertoriu predestinat. Și toate astea fără ca eu să intervin. Din când în când îmi amintește, însă, că are memoria plină și ar fi cazul să mai renunț la amintiri. E de un firesc aproape suprarealist. Îmi amintesc că în copilărie demontam radio-uri, scoteam difuzoarele și legam baterii de fire. Acest lucru făcea ca difuzorul să pâraie. Ne întâlneam mai mulți și improvizam, faceam un fel de ansamblu de difuzoare, ca să nu mai zic că puteam să petrec ore în șir în fața radioului pe lămpi de la bunici învârtind de butoane. La Curtici, aveam un prieten care știa să facă plăci de morse, avea el tot felul de scheme de electronică. Ne adunam câte 4 sau 5 și făceam coduri morse simultan; ah, ce păcat că nu aveam atunci telefonul mobil să filmem. Pe de altă parte, eu vin dintr-o familie de medici, cu sora medic, mama farmacist și casa părinților vizavi de dispensar. Am crescut cu aparatele folosite în medicină, stetoscop, tensiometru, EKG, unele utilizate în captarea biosemnalelor pentru mijloace alternative de control ale instrumentelor muzicale. Sunt fascinat de mijloacele alternative de control ale instrumentelor muzicale. Îmi place ideea de gest, de interacțiune om-mașină. Apreciez și urmăresc cu interes experimentele și cercetarea lui Cătălin Crețu și Constantin Basica în acest sens. Sunt convins că senzorii vor face istorie. Și cu toate acestea, deși imi place să improvizez și să experimentez, nu am reușit deocamdată să mă rup total de o

oarecare tradiție. Pot spune însă cu certitudine că toate aceste experimente mai ales cercetarea desfășurată în vederea elaborării tezei mele de doctorat m-au îmbogățit foarte mult, poate și datorită faptului că l-am avut coordonator pe Octavian Nemescu, un compozitor de la care am învățat foarte multe.

A.A.: Compui muzică în foarte multe „direcții”: orchestrezi, compui muzică pentru scenă (teatru), pentru film. Ce simți că te reprezintă, de fapt? În care dintre aceste muzici te simți cel mai confortabil, mai „tu”?

G.A.: Da, sunt implicat în multe proiecte muzicale foarte diferite și mă regăsesc în fiecare câte puțin. Din 2013 am început să lucrez oarecum constant cu dirijorul italian Leonardo Quadri și prin el am ajuns să orchestrez pentru nume mari din Italia precum Andrea Bocelli, Roberto Vechioni, Antonella Ruggiero, Pooh, etc. Orchestrația e un meșteșug și mie îmi place mult să orchestrez, dar evident acest lucru nu implică foarte mult latura creativă. Pe de altă parte am scris destul de multă muzică pentru teatre. Muzica de scenă e fascinantă, însă aici direcția muzicală e dată de regizor, deci e vorba mai mult de o abilitate de adaptare stilistică. Toate aceste preocupări au adus și o oarecare satisfacție financiară.

A.A.: Spuneai, într-un interviu anterior, „cel mai bine mă simt când scriu liber...”. Vorbește-ne despre asta...

G.A.: Cred că mă refeream la acele colaborări în care muzica se cerea să fie veselă, tristă, catchy, sau mai știu eu cum. Sau la proiectele în care cel care îți cere să scrii încearcă să compună lucrarea prin tine. Acum ceva timp, am avut o comandă pentru un concert. Cel care mi-a cerut să-i scriu lucrarea îmi trimitea din două în două zile un mail cu linkuri către diferite lucrări și îmi spunea: prima parte ca acolo, partea a doua ca acolo... A fost îngrozitor, parcă aveam un parazit în creier. Îmi place să compun pe o tematică, dar aș vrea să găsesc singur mijloacele și direcția pe care să le urmez.

Pe de altă parte nu mă organizez bine cu deadline-urile și nici nu prea reușesc să încep să scriu în așa fel încât să evit presiunea timpului. Îmi place să compun fără să mă gândesc la deadline.

Imi place să mă joc. De ceva vreme port cu mine un aparat de înregistrare cu care imprim tot felul de sunete concrete, le colectez pur și simplu ca într-un insectar iar acasă le descarc și încep să le organizez, să le ascult să le suprapun să le asamblez, le trec prin diverse filtre mi se pare o joacă creativă. E o mare bogăție timbrală care mă inspiră.

A.A.: Astăzi când ne aflăm (cred) într-un postmodernism continuu, cum te vezi tu plasat în raport cu ceilalți compozitori activi de pe scenele de concert?

G.A.: Mă văd plasat printre cei norocoși, care sunt contemporani și au reușit să cunoască oameni precum: Remus Georgescu, Dan Dediu, Doina Rotaru, Aurel Stroe, Ștefan Niculescu, Adrian Iorgulescu, Nicolae Branduș, Irinel Anghel, Octavian Nemescu, Călin Ioachimescu, Diana Rotaru, Mihai Măniceanu, Gabriel Mălăncioiu, Constantin Basica, Cătălin Crețu, Cristian Lolea, Cătălin Ștefănescu-Pătrașcu, Șerban Marcu, Cristian Bence Muc, Ciprian Ion, Laura Manolache, Violeta Dinescu, Carmen Maria Carneci și mulți, mulți alții.

A.A.: Crezi că poți vorbi de trăsături de stil în lucrările tale?

G.A.: Nu m-am gândit niciodată la un stil. Lucrările mele sunt diferite. Depinde mult pentru cine scriu și în ce context se vor cânta. Am remarcat totuși că există anumite combinații timbrale la care mă întorc mereu. Îmi place să am o direcție armonică, însă îmi place la fel de mult să experimentez. Sunt conștient că se poate face muzica cu orice mijloace dacă ai ceva de zis. Dacă mă refer la stil ca la o suma a influențelor el există. Muzica pe care o scriu are influențe din muzica rock, muzica electroacustica, impresionistă, e presărată cu cromatisme bartokiene, texturi de la Ligeti, armonii de la Messiaen.

A.A.: Privind în urmă, ai schimba ceva la lucrările tale? Sigur, există un traiect ascendent, dar crezi că poți etapiza cumva evoluția ta componistică?

G.A.: Cred că e un lucru normal ca trecerea timpului să ofere o perspectivă diferită asupra propriilor lucrări. Sunt puține compozițiile pe care nu le-aș modifica sau chiar rescrie.

Desigur, primele mele lucrări erau de școală, romantice și cu foarte multe influențe directe. Apoi am fost foarte influențat de muzica lui Remus Georgescu, de Bartok și de Lutoslavsky iar în timpul studenției mele de la București de muzica lui Ligeti și Messiaen. Am sărit peste exercițiile stilistice. Am învățat foarte multe în timpul studenției și fiecare lucrare scrisă a adus ceva în plus.

A.A.: Ai preferințe în ceea ce privește tehnicile componistice, alegerea timbrurilor, a ansamblurilor pentru care scrii...?

G.A.: Marea majoritatea a lucrărilor mele sunt scrise la comandă, iar acolo ansamblul de cele mai multe ori nu e la alegere. Îmi place să scriu pentru orchestră. Dacă ar fi să aleg între proiecte le-aș alege pe cele cu orchestră, iar în ceea ce privește alegerea timbrurilor și a tehnicii, acestea sunt influențate foarte mult de tematica și de ideea pe care urmează să compun.

A.A.: Crezi că muzica de astăzi are un caracter sincretic? Există această noțiune generos utilizată, interdisciplinaritatea, concept folosit în multe lucrări teoretice de specialitate. Crezi că se poate aplica și la muzică?

G.A.: Muzica este prin excelență interdisciplinară. Ea implică filosofie, istorie, acustică, matematică, medicină, informatică, neuropsihologie etc. Muzica e omniprezentă. Omul este muzica. Consider că nu putem exclude întregul nostru wiring (cablaj) mental și cultural atunci când compunem, ascultăm, interpretăm, analizăm muzică sau chiar când organizăm concerte. Omul este o ființă culturală, iar cultura ne face să optăm pentru o anumită muzică. Sunt numeroase studii care dovedesc că percepția asupra consonanței sau disonanței, stilul, frumosul, sunt elemente culturale pe care le dobândim prin educație. Altfel spus, cvarta mărită devine disonantă la școală. Sunt pasionat de neurobiologie și pe mine mă ajută să văd muzica și din această perspectivă. Pe de altă parte sincretismul rămâne actual, iar evoluția tehnologică face ca această fuziune să fie și mai organică.

A.A.: Vorbește-ne despre inspirație. Cum funcționează ea la tine? Cum funcționează inspirația în atât de aglomeratul

secol XXI? Nu e ca și cum te poți rupe complet de tot ce e în jur și compui când și cât vrei...?

G.A.: La mine inspirația este pe de o parte curiozitate, iar pe de altă parte observație. În niciun caz nu mă rup de tot ce-î în jur ci mai degrabă încerc să mă conectez cu lucrurile din jur. Cred că orice poate să devină o sursă de inspirație: scârțâitul unui leagăn, discursul unui politician, un riff de chitară din muzica rock, un wind chimes într-o seară cu vânt, claxoanele și șantierul de lângă biserica armenească, erupția unui vulcan, filmele cu Harry Potter și Captain Marvel, toate aceste lucruri au fost surse de inspirație pentru lucrările mele.

A.A.: Ești fondatorul asociației culturale Propuls. Care este rolul unei asemenea asociații? Ce aduce sau ce ar trebui să aducă o asemenea inițiativă în plus societății, culturii?

G.A.: Am înființat Asociația culturală și ansamblul Propuls în anul 2005 alături de Alexandru Solonaru, Mihai Măniceanu și Cristian Lolea, iar scopul era acela de a promova valorile muzicale contemporane și afirmarea tendințelor componistice, interpretative și muzicologice în contextul cultural românesc și internațional. Din păcate, după ce am plecat din București, aportul meu la asociație a fost unul ne semnificativ. S-au realizat însă până în prezent numeroase concerte în locații diferite cu lucrări aparținând compozitorilor: Dan Dediu, Tiberiu Olah, Ștefan Niculescu, Steve Reich, Mauricio Kagel, Karlheinz Stockhausen, Sabina Ulubeanu, Sorin Georgescu, Mihai Măniceanu, Cătălin Crețu și Ana-Lulia Giurgiu. Cred că rolul asociațiilor, fundațiilor și instituțiilor de cultură este dincolo de a satisface o cerere, acela de a cultiva, de a arăta că există și altceva. Rețetele de succes pentru mine sunt dezarmante și sortite eșecului.

A.A.: Mergând pe aceeași idee, care este părerea ta despre festivaluri? (mă refer aici la cele de muzică și artă contemporană) Pentru că, de multe ori, vorbim despre relativ același public, aceiași oameni care vin la acest gen de manifestări.

G.A.: E clar că arta contemporană e gustată de un public mai restrâns, mereu a fost așa. Pot spune însă că am avut satisfacția de a organiza un festival care a atras public divers,

numeros și curios. Atât la prima cât și la cea de a doua ediție a festivalului Timsonia, a venit public din diverse domenii. Cred că e important ca publicului meloman să i se strecoare printre concertele săptămânale câte o lucrare contemporană. Însă lucrurile par să funcționeze și invers și anume într-un concert sau festival de muzică contemporană să strecoare și muzică mai "clasică". S-au născut astfel concertele sau chiar festivalurile tematice, care mi se par foarte bune. Pe de o parte atrag public mai divers iar pe de altă parte crește toleranța la nou. Din fericire există fonduri pentru cultură și eforturi din partea UCMR, și ale numeroaselor asociații și fundații culturale care promovează muzica contemporană. Lăudabilă este și minunata inițiativă al lui Costin Soare care comandă lucrări contemporane românești pentru chitară clasică cu scopul de a promova și îmbogăți repertoriul. Avem și ansambluri precum SonoMania, Atem, Profil, Trio Contraste etc. și festivaluri precum, Intrada, Iubiți muzica Românească, Cluj Modern, Meridian, Vibrate Festival, Săptămâna Internațională a muzicii noi, Timsonia. etc.

A.A.: Cum este relația ta cu studenții, cum sunt studenții astăzi? Deseori auzim voci sceptice cu privire la generațiile actuale, mai ales în cultură.

G.A.: Îmi place foarte mult meseria de dascăl, mă face să fiu mai responsabil, mai ordonat, updatat și mai spontan. Majoritatea studenților noștri sunt curioși și vor să învețe muzică serios. E responsabilitatea noastră să le ținem pasiunea și curiozitatea vie pentru cultură. Un om cultivat este un om superior. Pur și simplu orice lucru nou învățat schimbă structura fizică a creierului. Studentul muzician ar trebui să înțeleagă că muzica este omul și omul e o mașinărie complexă. Diferența între interpreți de pildă, pe lângă tehnică, o face cunoașterea temeinică a limbajului abordat și cultura. Așadar nu putem exclude analiza, elementele de limbaj, cultura sau educația. Pur și simplu nu funcționează așa. Toate acestea formează un întreg. Muzica o simți, e adevărat însă acest simț vine din educație. Pe de altă parte, muzica înseamnă creativitate, creativitatea înseamnă curiozitate, iar curiozitatea duce către acea neliniște fără de care arta nu există. Pe lângă tehnica

instrumentală, cultura și cunoașterea temeinică a limbajului abordat este foarte importantă atunci când vorbim despre muzică elaborată. Noi trebuie să facem studentul să fie curios și nu să livrăm rețete și soluții universal valabile. Pe de altă parte, informația și responsabilitatea sursei sunt foarte importante. E obligatoriu ca studentul să învețe să obțină informația din surse credibile și valide și să fie capabil să ia singur decizii responsabile. Îmi amintesc că Remus Georgescu ne spunea la clasă că un profesor trebuie să aprindă o flacără și nu să umple sticle. E o afirmație extrem de actuală. Acest gând îl port cu mine de când eram student iar acum mă ghidează în relația mea cu studenții.

A.A.: Ți mulțumesc!

SUMMARY

Andra Apostu – A conversation with Gabriel Almași

Gabriel Almași is a vivid and always connected young composer, with a lot of artistic curiosity and love for arts. He likes experiments, he is always up to date with inovations in music but, as he says, is not totally separated from a certain tradition. He had the chance to be taught by famous Romanian composers and now he passes on his knowledge to music students at West University in Timișoara.